

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
В ГАЛУЗІ ПРАВА, ОСВІТИ, СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ТА ПОВЕДІНКОВИХ НАУК
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**CURRENT ISSUES OF THEORY AND PRACTICE IN THE
FIELD OF LAW, EDUCATION, SOCIAL, HUMANITIES AND
BEHAVIOURAL SCIENCES UNDER MARTIAL LAW**

**Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Чернігів, 25 квітня 2024 року)**

Чернігів 2024

УДК 005.332.2:(340+37+159.9):342.78
А43

Рекомендовано до друку вченою радою Пенітенціарної академії України (протокол № 6 від 24 квітня 2024 р.).

Головний редактор:

Пузирний В. Ф. – доктор юридичних наук, професор.

Редакційна колегія:

Анищенко В. О. – доктор педагогічних наук, професор;

Борисов О. О. – доктор філологічних наук, професор;

Данильченко Т. В. – доктор психологічних наук, професор;

Ніщимна С. О. – доктор юридичних наук, професор;

Співак В. В. – доктор філософських наук, доцент.

А43

Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціально-гуманітарних та поведінкових наук в умовах воєнного стану : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 квітня 2024 р.) / голов. ред. В. Ф. Пузирний ; Пенітенціарна академія України. Чернігів : ПАУ, 2024. 522 с.

До збірника матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції увійшли публікації вітчизняних та зарубіжних учених і практиків, здобувачів вищої освіти, що присвячені актуальним питанням професійної підготовки, суспільного управління, проблемам національного та міжнародного права, психолого-педагогічним і соціальним методам роботи з особистістю, особливостям викладання іноземних мов, суспільно-економічним та культурним явищам як в Україні, так і за її межами.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, практиків, здобувачів вищої освіти.

УДК 005.332.2:(340+37+159.9):342.78

*За зміст публікацій і достовірність результатів досліджень
відповідальність несуть автори.*

© Пенітенціарна академія
України, 2024

Tkachuk V.

THE STATE OF EXPENDITURES ON SECONDARY EDUCATION
IN THE OBLASTS OF UKRAINE IN 2023 427

СЕКЦІЯ 3 ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВИТИ, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬНОМУ ВИМІРІ

Антоняк С.

ПСИХОЛОГІЧНА ОСВИТА В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗІЇ: АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ
В ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ 432

Грилюк С., Карпенко І.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ВЕТЕРАНАМ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 435

Данильченко Т.

АЛОЦЕНТРИЗМ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН 437

Мединська Г., Грицюк Ю.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЛАТФОРМИ У ВІЙСЬКОВИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛАХ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ 442

Нагорна Н.

ЧИННИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВИТИ
ДО СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА 446

Пасічніченко А., Зімакова Л.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ОСВИТИ ЗВО:
ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ 450

Примак Ю.

ДО ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ СФЕРИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ 454

Триньова Я.

ЕФЕКТ ВЕРТЕРА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ СУЧАСНОГО
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА 458

Федчун К.

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЩІ 462

Яремко Р., Милік І.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ
В УМОВАХ ВІЙНИ 466

Ярмошук В.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В'ЯЗНИЧНОГО КАПЕЛАНСТВА 468

СЕКЦІЯ 4 ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ: ПРОБЛЕМИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Борець Ю.

ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ 473

Роман Яремко,
кандидат психологічних наук,
викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності;

Іванна Милик,
здобувачка вищої освіти 3-го курсу
спеціальності 053 «Психологія»

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сьогодні створює для нас такі умови, коли важко думати про майбутнє. Перебування у складних життєвих ситуаціях і невміння зберігати своє психологічне здоров'я ставить перед наукою ряд питань соціального і психологічного характеру, серед яких – психологічні особливості переживання самотності в умовах війни.

Поняття самотності та її переживання загальновідомі, адже кожен з нас стикався з такими переживаннями, особливо в умовах війни, коли кожного дня гинуть захисники нашої країни, батьки, діти, онуки... Відповідно до цього у членів сім'ї, родичів, людей із травмою свідка та інших виникає негативне й болісне почуття самотності. Стан самотності може супроводжуватися різними психологічними особливостями: відчуттям покинутості, нецікавості, відчуженості для оточення, непотрібності, відірваності від світу тощо. Ці відчуття загострюються у кризових ситуаціях і стають критичними для психоемоційного стану людини [1].

Загалом немає єдиного загальноприйнятого тлумачення поняття «самотність», тому його можна вважати багатозначним. Велика кількість психологів, які досліджували це питання, розглядають самотність як повне або часткове порушення сітки міжособистісних стосунків.

Українські вчені розглядають феномен самотності як предмет вивчення соціальної психології (В. Радчук, М. Струджій), самотність як характеристику людського буття (Л. Фльорко), страх самотності (М. Мовчан, І. Цимбалюк) [4]. Найбільшу ува-

гу самотності приділяли екзистенціалісти: М. Бердяєв, М. Бубер, А. Камю, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс.

Феномен «самотність» розглядається у двох аспектах: психологічний стан людини (внутрішнє емоційне переживання) та характеристика її фізичних стосунків з іншими людьми (зовнішнє відчуження від людей). У психологічних словниках поняття «самотність» трактується як психічний стан людини, що виявляється в дефіциті спілкування, ізолюваності від інших людей. Залишена наодинці із собою, людина відчуває ущербність, незручність, тугу. Проте певна міра усамітнення – необхідна умова формування самосвідомості людини [5].

Цінність усамітнення також підкреслюють такі автори: А. Маслоу, В. Франкл, К. Юнг, І. Ялом, К. Ясперс та інші. За словами В. Франкла, «людина повинна бути самотньою, тільки тоді вона зможе помітити, що вона не одна і ніколи не була одна» [3]. Вони наголошують, що феномен самотності може бути в людському житті не тільки як проблема, а й є необхідним компонентом для особистісного зростання, розвитку творчого начала людини. Дослідники цього напрямку беруть за основу той факт, що люди від самого початку самотні. Ніхто інший не може розділити з нами наші почуття й думки. У своїх дослідженнях екзистенціальні психологи підкреслюють, що роз'єднаність – це природний стан наших переживань. Самотність є однією з основних екзистенційних проблем людини.

Один із представників цього підходу, а саме І. Ялом, зробив великий внесок у дослідження понять «ізоляція» та «самотність». У людини, пише І. Ялом, є два способи захисту від ізоляції. Незважаючи на те, що стосунки не можуть знищити ізоляцію, вони допомагають розділити самотність з іншими людьми, і тоді «любов компенсує біль ізоляції» [6].

Узагальнюючи положення деяких психоаналітичних теорій, можна зробити висновки, що самотність розцінюється у такій психологічній парадигмі як стан негативний. У своєму аналізі самотності вчені знаходять вихід головним чином з їхньої клінічної практики і, напевно, тому схильні розглядати самотність як патологію [2].

Нині психологи активно проводять дослідження самотності, ізолюваності, відчуття непотрібності, внутрішньоособистісної та між-

особистісної ізоляції, фундаментальної ізоляції, методів опанування самотності, ефективних способів позбавлення самотності, відчуженості, переживання самотності, ставлення до нього тощо.

Таким чином, для повноцінного розуміння феномена самотності потрібно розрізнати болісне переживання самотності як відокремленості, ізолюваності від людей і переживання, пов'язані із самотністю, які можуть бути позитивними.

Отже, психологічні особливості переживання самотності в умовах війни є складними й багатогранними. Втрата близьких, розлука, травми, зміни в соціальних структурах та постійний психологічний стрес створюють виклики, які важко подолати. Надання психологічної підтримки та створення умов для спільної підтримки можуть бути важливими аспектами подолання відчуття самотності в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Агапова С. В., Яремко Р. Я. Психологічні особливості переживання самотності. *Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня психолога. Львів, 2023. С. 70–73.
2. Зинкевич-Евстигнєва Т., Грабенко Т. Практикум з казкотерапії. 2001. 315 с.
3. Ленгле А. Людина у пошуках сенсу (до 100-річного ювілею В. Франкла). *Психологія. Журнал Вищої школи економіки*. 2005. Т. 2. № 2. С. 55–64.
4. Слободчиков І. М. Сучасні дослідження переживання самотності. *Психологічна наука і освіта*. 2007. Т. 12. № 3. С. 27–35.
5. Хамітов Н. В. Філософія самотності. Досвід пристосування до проблеми. Чоловіча і жіноча самотність. Київ: Наукова думка, 1995. С. 170.
6. Ялом І. Екзистенціальна психотерапія/ пер.з англ. Т. С. Драбкіна. 2008. С. 604.

Вадим Ярмошук,

заступник начальника із соціально-виховної та психологічної роботи – начальник відділу соціально-виховної та психологічної роботи Державної установи «Городищенська виправна колонія (№ 96)»

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В'ЯЗНИЧНОГО КАПЕЛАНСТВА

В'язничне капеланство в сучасному його значенні на теренах України ототожнюють виключно із заходами, що спрямовані на засуджених та осіб, узятих під варту. Але це далеко не так у різних зарубіжних країнах, де в'язничний капелан сприймає

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
В ГАЛУЗІ ПРАВА, ОСВІТИ, СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНИХ ТА ПОВЕДІНКОВИХ НАУК
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**CURRENT ISSUES OF THEORY AND PRACTICE
IN THE FIELD OF LAW, EDUCATION,
SOCIAL, HUMANITIES AND BEHAVIOURAL
SCIENCES UNDER MARTIAL LAW**

Матеріали

**II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Чернігів, 25 квітня 2024 року)**

Відповідальні за випуск

А. С. Квітка
Д. В. Кисельов
Р. І. Шмельова

Редактори літературні

Л. М. Сила
О. П. Махотко

Комп'ютерна верстка і макетування

Л. М. Сила

Підписано до друку 31.05.2024 р. Формат 60×84/16.

Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 30,34.

Тираж 50 пр. Зам. № 121/24.

Редакційно-видавнича група Пенітенціарної академії України
14000, м. Чернігів, вул. Гонча, 34.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 8016 від 23.11.2023 р.